

Personalizm

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Schemat](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Mounier Emmanuel, *Co to jest personalizm?*.
- Gacka Bogumił, *Charles Bernard Renouvier (1815-1903)*.
- Słomski Wojciech, *Duch personalizmu*.

Personalizm

Personalizm podkreśla wartość każdej osoby, bez względu na jej status społeczny, wiek, wykształcenie czy indywidualne właściwości.

Źródło: Pixabay, domena publiczna.

W odpowiedzi na liberalną – indywidualistyczną oraz marksistowską – klasową koncepcję człowieka i społeczeństwa pojawiła się na początku XX w. myśl odwołująca się do aksjologicznego pojmowania człowieka – do postrzegania go w kategoriach wartości. Szybko zyskała ona popularność w kręgach otwartego, modernistycznego chrześcijaństwa. Różne nurty występujące przeciw traktowaniu człowieka albo jako jednostki realizującej swoje potrzeby, albo jako elementu klasy, występującego w opozycji do innych klas, połączyły się we wspólny kierunek personalistyczny, uznający godność ludzką, a nie jego sprawczość lub społeczną przynależność, za podstawę ludzkiej podmiotowości.

Twoje cele

- Objąśnisz pojęcie personalizmu.
- Wymienisz i scharakteryzujesz źródła personalizmu.
- Omówisz odmiany personalizmu.
- Scharakteryzujesz personalizm Mouniera.

Pojęcie personalizmu

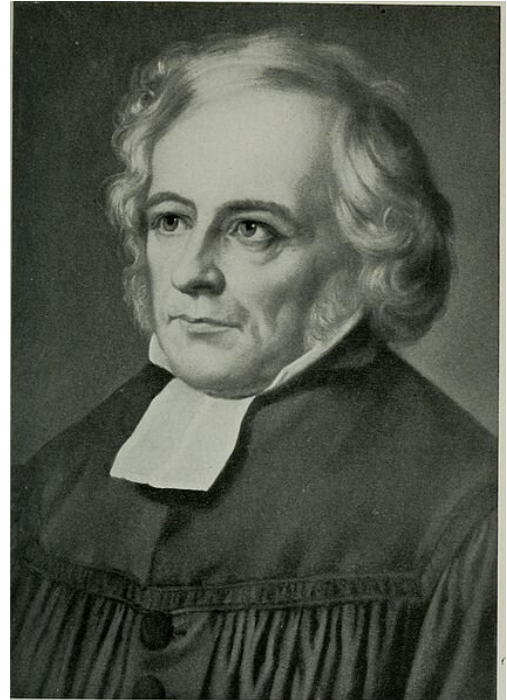
Początkowo słowo „personalizm”, występujące w języku francuskim (*le personalisme*) od początków XVIII w. oznaczało „indywidualizm”, a nawet „egoizm” i akcentowało jednostkowe dążenie do zaspokojenia ludzkich potrzeb i interesów. Friedrich Schleiermacher pod koniec XVIII w. użył tego pojęcia w odniesieniu do koncepcji Boga osobowego (odróżniając tę koncepcję od myśli panteistycznej). W słowniku filozoficznym jako nazwa przekonań filozoficznych słowo to zaczęło się pojawiać dopiero pod koniec XIX w.

Słowo „personalizm” pochodzi od łacińskiego wyrazu „persona”, czyli „osoba”. Można wyróżnić trzy podstawowe znaczenia tego pojęcia w filozofii:

- personalizm jako **nurt** w filozofii i humanistyce, obejmujący różne kierunki i dziedziny, połączony wspólnym podejściem do rozumienia człowieka jako istoty wartościowej i wartościotwórczej, podkreślający jego relacje z innym;
- personalizm jako **kierunek filozoficzny** stworzony przez Emmanuela Mouniera (1905–1950), rozwijany głównie na łamach francuskiego miesięcznika „Esprit” („Duch”) od początku lat 30. XX w.
- personalizm jako zespół poglądów skoncentrowanych wokół wartości i godności **osoby ludzkiej** oraz osobowych relacji człowieka z innymi oraz ze światem.

Personalizm w znaczeniu najważniejszego kierunku filozoficznego określanego tą nazwą, stworzonego przez Emmanuela Mouniera przyjmuje następujące tezy i założenia:

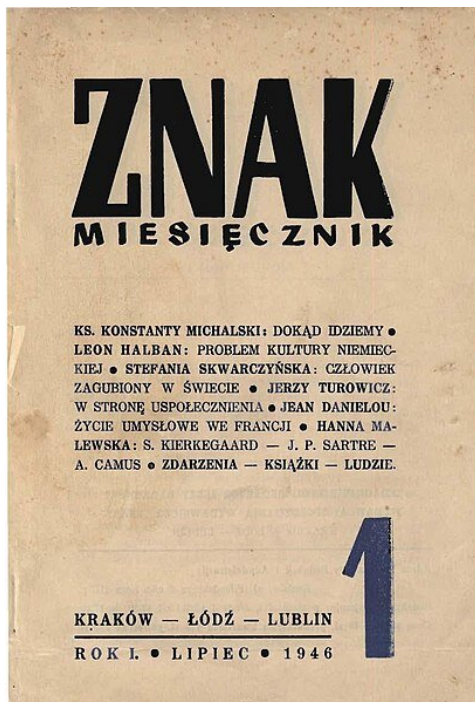
- podstawowym obszarem zainteresowania filozofii personalistycznej jest człowiek;
- personalizm akcentuje indywidualne doświadczenie życia w świecie, w szczególności doświadczenie relacji z innymi ludźmi;

Friedrich Daniel Ernst Schleiermacher (1768–1834)
– niemiecki teolog protestancki, filozof i pedagog.
Źródło: Wikimedia Commons, domena publiczna.

- człowiek traktowany jest w świetle personalizmu jako byt obdarzony wartością – w szczególności **osobową godnością** (godność osobowa jest dopełniana przez **godność osobowościową** i obie składają się na godność człowieka);
- człowiek jest czymś więcej niż jednostka lub element zbiorowości – ma swą autonomię wynikającą z godności;
- wartość człowieka wyraża się przede wszystkim w relacjach z innymi oraz w możliwości wykraczania w tych relacjach poza siebie i swoje potrzeby oraz interesy;

Źródła personalizmu

Polski miesięcznik katolicki *Znak* wydawany od 1946 r. jest ideowo związany z ruchem personalistycznym.
Źródło: Nichevsky, Wikimedia Commons, licencja: CC BY-SA 4.0.

Źródeł personalizmu można doszukiwać się we wszelkich poglądach i kierunkach, podejmujących problematykę etyczną, poczynając od refleksji Sokratesa nad dobrem w życiu człowieka. Niewątpliwą inspiracją dla tego nurtu jest myśl egzystencjalistyczna, włącznie z jej prekursorami, w szczególności refleksja Pascala czy Kierkegaarda oraz ich pytania o ludzką kondycję w świecie, o sens życia, o to, co konstytuuje wartość człowieka. Z egzystencjalizmem łączy personalizm także głębokie przekonanie, że jedynym przedmiotem refleksji jest ludzkie doświadczenie świata, ludzka podmiotowość i świadomość, a w centrum filozoficznej analizy winno znajdować się ludzkie istnienie w świecie i jego doświadczanie. Nurt ten jest także głęboko osadzony w tradycji chrześcijańskiej, w której źródło mają też

pojęcia osoby (Boecjusz, Tomasz z Akwinu) i jej godności, Boga osobowego, miłości jako doskonałej relacji z innym. Tradycja ta, w szczególności tradycja chrześcijańskiego humanizmu, jest najsilniejszym źródłem jego inspiracji. Emmanuel Mounier akcentuje szeroko chrześcijański charakter tego nurtu, obejmujący koncepcje pojmowania człowieka zarówno w katolicyzmie, jak wyznaniach protestanckich. Do inspiracji personalizmu należą także wszelkie ruchy humanistyczne, także niereligijne. Bezpośrednim prekursorem personalizmu w znaczeniu nurtu filozoficznego był Charles Renouvier (1815-1903), który jako pierwszy w historii filozofii użył nazwy personalizm do określenia zespołu przekonań na temat człowieka i świata, używając go także jako tytułu swego głównego dzieła filozoficznego – *Personalizm* (1903).

((Bogumił Gacka

Charles Bernard Renouvier (1815-1903)

Vocabulaire technique et critique de la philosophie [Słownik praktyki i krytyki filozoficznej] Andre Lalande'a prezentuje personalizm jako „doktrynę Renouviera polegającą na respektowaniu osobowości jako najwyższej kategorii i centrum jego koncepcji świata. W *Le Personnalisme* zostały szczególnie rozwinięte konsekwencje kosmologiczne tej doktryny, jeśli chodzi o warunki fizyczne osobowości i przeznaczenie osób”.

Źródło: Bogumił Gacka, *Charles Bernard Renouvier (1815-1903)*, s. 33.

Odmiany personalizmu

W szerokim nurcie filozofii personalistycznej można wyróżnić następujące kierunki:

personalizm tomistyczny

Reprezentowany m.in. przez Jacquesa Maritaina, Jana Pawła II, Józefa Tischnera, ściśle związany z pojęciem osoby, sformułowanym przez Tomasza z Akwinu, oraz z katolicką tradycją filozoficzną, akcentujący rozróżnienie między osobą a jednostką oraz wartość osoby.

personalizm społeczno-religijny

humanizm integralny

Największe znaczenie w filozofii XX w. odegrał personalizm Emmanuela Mouniera. Badacz filozofii personalistycznej, Wojciech Ślonski omawia rozumienie pojęcia „personalizm” przez tego filozofa:

Jacques Maritain (1882-1973) – twórca humanizmu integralnego, przedstawiciel personalizmu tomistycznego.

Źródło: domena publiczna.

((Wojciech Ślonski

Duch personalizmu

Mounier w książce *Co to jest personalizm?* we wstępie pisał: „Można być chrześcijaninem i personalistą, socjalistą i personalistą, a też dlaczego nie? – komunistą i personalistą”. Personalizm nie jest według Mouniera systemem politycznym, nie konkuruje z innymi systemami i nie przeciwstawia się ani socjalizmowi, ani komunizmowi [...]. W następnej książce – *Personalizm* [...] Mounier pisał, że „personalizm jest filozofią i nie tylko postawą; jest filozofią, nie jest zaś systemem, nie ucieka jednak od systematyzacji, bo trzeba zachować porządek w myślach [...]”.

Źródło: Wojciech Ślonski, *Duch personalizmu*, s. 40–41.

((Wojciech Ślonski

Duch personalizmu

Mounier [...] założył w Paryżu w 1932 r. miesięcznik „Esprit”, stanowiący do chwili obecnej trybunę „personalizmu wspólnotowego”, jak nazywano dzieło życia Mouniera. W dziele tym schodzą się w jedno tradycje francuskiego personalizmu spirytualistycznego, personalizmu o inspiracji tomistycznej, którego twórcą był Maritain, oraz wątki personalistyczne występujące we francuskim i niemieckim egzystencjalizmie. Mounier także interesował się bardzo rozwojem filozofii egzystencjalnej, zarówno jej genezą (Kierkegaard), jak i rozwojem w Niemczech (Jaspers) i we Francji (Sartre, Merleau-Ponty, Camus). Mimo jednak daleko idących pokrewieństw nie godził się na identyfikację personalizmu z egzystencjalizmem. Nie należy również zapomnieć o związkach z personalizmem znakomitych, działających we Francji, rosyjskich prawosławnych pisarzy religijnych i teologicznych: Sołowiowa, Szestowa i Bierdiajewa.

Źródło: Wojciech Ślonski, *Duch personalizmu*, s. 40–41.

Słownik

godność osobowa

unikalna, niezbywalna i nienaruszalna wartość przypisywana osobie ludzkiej ze względu na jej człowieczeństwo

godność osobowościowa

poczucie własnej wartości i potrzeba szacunku ze strony innych; zależna od własnych dokonań i trudu włożonego w rozwój etyczny

kierunek filozoficzny

prąd myślowy, obejmujący filozofię jednego lub większej liczby filozofów, połączony wspólnymi założeniami i tezami

nurt filozoficzny

zespół kierunków filozoficznie powiązanych obszarem zainteresowań, założeniami, centralnymi kategoriami opisu

osoba ludzka

człowiek pojmowany jako jednostkowy i niepowtarzalny byt o szczególnej wartości, wynikającej z jego osobowej godności, wyróżniającej spośród wszelkich bytów innego rodzaju, a także tworzący wartości w relacji z innymi i przekraczaniu siebie w komunikacji i współdziałaniu z innymi

personalizm

nurt filozoficzny, stawiający w centrum zainteresowania człowieka i jego wartość, przyznający człowiekowi szczególną rolę w świecie

Schemat

Polecenie 1

Uzupełnij na schemacie definicje tomizmu i egzystencjalizmu.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Na podstawie schematu omów różnice między odmianami personalizmu.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Słowo „personalizm” pochodzi od słowa znaczącego...

☐ osobistość.

☐ osobność.

☐ osobowość.

☐ osobę.

Ćwiczenie 2

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi. Personalizm oznacza m.in....

☐ etykę godności osobistej.

☐ kierunek filozoficzny zapoczątkowany przez E. Mouniera.

☐ filozofię osoby.

☐ system filozoficzny stawiający osobę ludzką w centrum zainteresowania.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij luki w notatce dotyczącej personalizmu E. Mouniera.

Głównym przedmiotem zainteresowania filozofii Mouniera jest . Dla Mouniera człowiek jest przede wszystkim – kimś więcej niż tylko jednostką i elementem społeczeństwa. To, co wyróżnia człowieka spośród innych bytów, to jego szczególna wartość – osobowa . Ludzkie doświadczenie w ujęciu Mouniera to zaś przede wszystkim z innymi.

osobą

wieź

osoba

godność

człowiek

relacja

wartość

Ćwiczenie 4

Dwu źródłom personalizmu przypisz charakterystyczne dla nich elementy, mające wpływ na powstanie personalizmu.

egzystencjalizm

osoba

Bóg

doświadczenie

człowiek

miłość

indywidualność

chrześcijaństwo

Ćwiczenie 5

Połącz w pary odmiany personalizmu z ich przedstawicielami.

personalizm tomistyczny

Jan Paweł II

personalizm społeczno-religijny

Emmanuel Mounier

humanizm integralny

Jacques Maritain

Ćwiczenie 6

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi. Według Mouniera personalizm nie jest...

☐ egzystencjalizmem.

☐ postawą.

☐ systemem politycznym.

☐ systemem filozoficznym.

Ćwiczenie 7

Zapoznaj się z tekstem. Jak rozumiesz poniżej cytowane słowa Mouniera?

((Emmanuel Mounier

Co to jest personalizm?

Można być chrześcijaninem i personalistą, socjalistą i personalistą, a też dla czego nie? – komunistą i personalistą.

Źródło: Emmanuel Mounier, *Co to jest personalizm?*.

Ćwiczenie 8

Odpowiedz na pytanie: Czy zgadzasz się z przekonaniem Mouniera, że można uprawiać personalizm w znaczeniu filozofii osoby i godności osobowej człowieka bez względu na wyznawanie poglądy polityczne?

Dla nauczyciela

Autor: Paweł Kaniowski

Przedmiot: Filozofia

Temat: Personalizm

Grupa docelowa:

III etap edukacyjny, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

II. Elementy historii filozofii.

12. Egzystencjalizm. Uczeń:

4) charakteryzuje jeden z następujących kierunków filozofii XX wieku: filozofia życia, hermeneutyka, personalizm, filozofia dialogu;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Objaśnisz pojęcie personalizmu.
- Wymienisz i scharakteryzujesz źródła personalizmu.
- Omówisz odmiany personalizmu.
- Scharakteryzujesz personalizm Mouniera.

Cele operacyjne. Uczeń:

- objaśnia pojęcie personalizmu;
- wymienia i charakteryzuje źródła personalizmu;
- omawia odmiany personalizmu;
- charakteryzuje personalizm Mouniera.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera;
- dyskusja;
- schemat interaktywny.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. **Przygotowanie do zajęć.** Nauczyciel loguje się na platformie i udostępnia uczniom e-materiał: „Personalizm”. Prosi uczestników zajęć o rozwiązanie ćwiczeń nr 1-2 z sekcji „Sprawdź się” na podstawie treści w zakładce „Przeczytaj”.

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel loguje się na platformie i, na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika, wyświetla stronę tytułową e-materiału. Następnie prosi wybraną osobę o odczytanie tematu lekcji oraz celów. Wspólne ustalenie kryteriów sukcesu.
2. **Dyskusja wprowadzająca.** Nauczyciel, za pomocą dostępnego w panelu użytkownika raportu, sprawdza, którzy uczniowie zapoznali się z udostępnionym przed lekcją e-materiałem i wykonali zadane ćwiczenie. Jeśli odpowiedzi uczniów bardzo się różnią lub ćwiczenie okazało się trudne, nauczyciel omawia je na forum. Dyskusja.

Faza realizacyjna:

1. **Praca z tekstem.** Uczniowie przystępują do cichego czytania tekstu zawartego w sekcji „Przeczytaj”, jeśli nauczyciel – na podstawie raportu na platformie – uważa, że przygotowanie uczniów jest wystarczające, może pominąć tę czynność. Uczniowie indywidualnie zapisują pięć najważniejszych ich zdaniem kwestii poruszanych

w tekście. Następnie w parach porównują swoje wybory. Nauczyciel prosi wybrane pary o podsumowanie swojej pracy.

2. **Praca z multimedium.** Nauczyciel wyświetla na tablicy interaktywnej lub za pomocą rzutnika multimedium w sekcji „Schemat”. Uczniowie odczytują polecenie: *Zapoznaj się ze schematem interaktywnym i scharakteryzuj różne odmiany i źródła personalizmu.* i wykonują je w parach. Następnie dzielą się swoimi odpowiedziami na forum klasy.
3. **Praca z zestawem ćwiczeń.** W zależności od liczebności klasy nauczyciel może wykorzystać zaproponowane w e-materiale ćwiczenia do pracy indywidualnej lub grupowej, może też wprowadzić elementy rywalizacji. Zarówno odpowiedzi na pytania zamknięte, jak i otwarte powinny zostać omówione na forum klasy. Ostatnie zadanie może zostać zaproponowane jako praca domowa.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wyświetla na tablicy temat lekcji i cele zawarte w sekcji „Wprowadzenie”, omawia przebieg zajęć, wskazuje mocne i słabe strony pracy uczniów, udzielając im tym samym informacji zwrotnej.
2. Wybrany uczeń podsumowuje zajęcia, zwracając uwagę na nabyte umiejętności.

Praca domowa:

1. Wybierz i opisz jeden przykład (z literatury, teatru, kina lub sztuk pięknych), który może być ilustracją do wybranego przez siebie pojęcia, poznanego w sekcji „Przeczytaj”.

Materiały pomocnicze:

- Brudnik E., *Ja i mój uczeń pracujemy aktywnie: przewodnik po metodach aktywizujących*, Warszawa 2010.
- Arends R. I., *Uczymy się nauczać*, Warszawa 1994.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

- Uczniowie mogą wykorzystać medium w sekcji „Schemat” do przygotowania się do lekcji powtórkowej.